

O'ZBEKISTONDA ULGURJI SAVDO VA UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARI SAVDO AYLANMASINING TARKIBIY-O'SISH TENDENSIYALARI

O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich

Ma'mun universiteti

Iqtisodiyot kafedrasida o'qituvchisi

E-mail: uurinboyev@mamunedu.uz

Niyozmetov Doniyor Rejabbayevich

Ma'mun universiteti

"Iqtisodiyot" kafedrasida dots.v.v

E-mail: niyozmetov_doniyor@mamunedu.uz

Yakubov Sanatbek Ravshanbekovich

Ma'mun universiteti

"Iqtisodiyot" kafedrasida katta o'qituvchisi

E-mail: yakubov_sanatbek@mamunedu.uz

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ulgurji savdo tovar aylanmasi hamda umumiy ovqatlanish korxonalarida savdo aylanmasining hajmi, o'sish sur'atlari, tarkibiy tuzilishi va iqtisodiy ahamiyati tahlil qilinadi. Tahlil natijalari ulgurji savdoda ham, umumiy ovqatlanish xizmatlarida ham kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari yetakchi rol o'ynayotganini ko'rsatadi. Maqolada ulgurji savdo hajmining 2024-2026-yillardagi dinamikasi, hududlar bo'yicha o'sish sur'atlari hamda umumiy ovqatlanish sohasining xizmatlar iqtisodiyotidagi o'rni ilmiy asosda tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *ulgurji savdo, umumiy ovqatlanish, savdo aylanmasi, kichik biznes, yirik korxonalar, xizmatlar sektori, hududiy iqtisodiyot, O'zbekiston.*

KIRISH

Ulgurji savdo va umumiy ovqatlanish xizmatlari iqtisodiyotning ichki bozor faoliyatini baholashda muhim indikatorlar hisoblanadi. Chakana savdo bevosita yakuniy iste'molchiga yo'naltirilgan bo'lsa, ulgurji savdo ishlab chiqaruvchi, import qiluvchi, distribyutor, chakana sotuvchi va xizmat ko'rsatuvchi subyektlar o'rtasidagi tovar oqimini ta'minlovchi muhim vositachi bo'g'indir. Shu sababli ulgurji savdo hajmidagi o'zgarishlar ichki bozorning ta'minot zanjiri, logistika, ishlab chiqarish va savdo infratuzilmasi bilan bevosita bog'liq.

Umumiy ovqatlanish korxonalarida savdo aylanmasi esa aholining iste'mol madaniyati, shaharlashuv darajasi, xizmatlar bozorining rivojlanishi, turizm, daromadlar va kundalik iste'mol xarajatlarining muhim ko'rsatkichlaridan biridir. Restoran, kafe, oshxona, tezkor ovqatlanish nuqtalari va boshqa umumiy ovqatlanish obyektlari nafaqat iste'mol xizmatini ko'rsatadi, balki kichik biznes,

bandlik, mahalliy yetkazib beruvchilar zanjiri va shahar iqtisodiy faolligini ham qo'llab-quvvatlaydi.

O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2026-yil 1-aprel holatiga ulgurji savdo sohasida faoliyat ko'rsatayotgan tijorat korxonolari soni 53 278 tani tashkil etgan. Shundan faoliyat ko'rsatayotgan yirik korxonalar soni 418 tani, kichik korxonalar va mikrofirmalar soni esa 52 860 tani tashkil qilgan. Bu holat ulgurji savdo sektorida ham kichik biznes soni jihatdan mutlaq ustun ekanini ko'rsatadi. 2026-yil yanvar-mart oylarida respublika bo'yicha ulgurji savdo tovar aylanmasi 109 857,4 mlrd so'mni tashkil etib, 2025-yilning mos davriga nisbatan 10,9 foizga oshgan. Yirik korxonalar ulgurji savdo aylanmasi 30 692,5 mlrd so'mni, kichik biznes subyektlari ulgurji savdo aylanmasi esa 79 164,9 mlrd so'mni tashkil etgan. Hisobotda qayd etilishicha, jami ulgurji savdo hajmida kichik biznes subyektlarining ulushi 72,1 foizga teng bo'lgan. Umumiy ovqatlanish sohasida ham kichik biznesning roli yuqori. 2026-yil 1-aprel holatiga umumiy ovqatlanish sohasida faoliyat yuritayotgan tijorat korxonolari soni 27 312 tani tashkil etgan bo'lib, shundan 135 tasi yirik korxonalar, 27 177 tasi kichik korxonalar va mikrofirmalardir. 2026-yil yanvar-mart oylarida ovqatlanish korxonalarining savdo aylanmasi 49 804,5 mlrd so'mni tashkil etgan va 2025-yilning mos davriga nisbatan 8,2 foizga oshgan. Ushbu aylanmaning 78,9 foizi kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari hissasiga, 21,1 foizi esa yirik korxonalar hissasiga to'g'ri kelgan. [1]

Tadqiqotda statistik-deskriptiv tahlil usuli yordamida ulgurji savdo va umumiy ovqatlanish korxonalarining umumiy soni, korxonalar tarkibi, tovar aylanmasi hajmi va o'sish sur'atlari baholandi. Strukturaviy tahlil usuli orqali yirik korxonalar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining ulgurji savdo hamda umumiy ovqatlanish sektorlaridagi ulushi aniqlandi. Dinamik taqqoslash usuli asosida 2024, 2025 va 2026-yillar yanvar-mart oylarida ulgurji savdo hajmining o'zgarishi tahlil qilindi.

ASOSIY QISM

2026-yil 1-aprel holatiga ulgurji savdo sohasida faoliyat ko'rsatayotgan tijorat korxonolari soni 53 278 tani tashkil etgan. Shundan yirik korxonalar 418 ta, kichik korxonalar va mikrofirmalar esa 52 860 ta bo'lgan. Bu ko'rsatkichlar ulgurji savdo sektorining tashkiliy tuzilmasida kichik biznes va mikrofirmalar soni jihatdan mutlaq ustunligini ko'rsatadi. Hisob-kitobga ko'ra, kichik korxonalar va mikrofirmalar ulgurji savdo sohasidagi jami korxonalarining taxminan 99,2 foizini, yirik korxonalar esa 0,8 foizini tashkil qiladi. [1]

1-jadval. Ulgurji savdo sohasida faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar soni. (2026-yil 1-aprel holatiga)¹⁴

Korxonalar turi	Soni	Umumiy sondagi ulushi, %
Yirik korxonalar	418	0,8
Kichik korxonalar va mikrofirmalar	52 860	99,2
Jami ulgurji savdo korxonalari	53 278	100,0

Ushbu tarkib ulgurji savdo sohasida kichik biznes subyektlari keng tarqalganini ko'rsatadi. Biroq korxonalar soni bo'yicha ustunlik har doim ham aylanma hajmidagi mutlaq ustunlikni to'liq anglatmaydi. Chunki yirik korxonalar son jihatdan kam bo'lsa-da, ulgurji savdo hajmida nisbatan katta ulushga ega bo'lishi mumkin. 2026-yil yanvar-mart oylarida respublika bo'yicha ulgurji savdo tovar aylanmasi 109 857,4 mlrd so'mni tashkil etdi. Bu 2025-yilning mos davriga nisbatan 10,9 foiz o'sishni bildiradi. Yirik korxonalar ulgurji savdo tovar aylanmasi 30 692,5 mlrd so'mni tashkil etib, o'sish sur'ati 104,9 foiz bo'lgan. Kichik biznes subyektlari ulgurji savdo aylanmasi esa 79 164,9 mlrd so'mga yetib, 113,4 foiz o'sish qayd etgan. Respublika bo'yicha jami ulgurji savdo hajmida kichik biznes subyektlarining ulushi 72,1 foizni tashkil etgan.

2-jadval. Ulgurji savdo tovar aylanmasi tarkibi. (2026-yil yanvar-mart)¹⁵

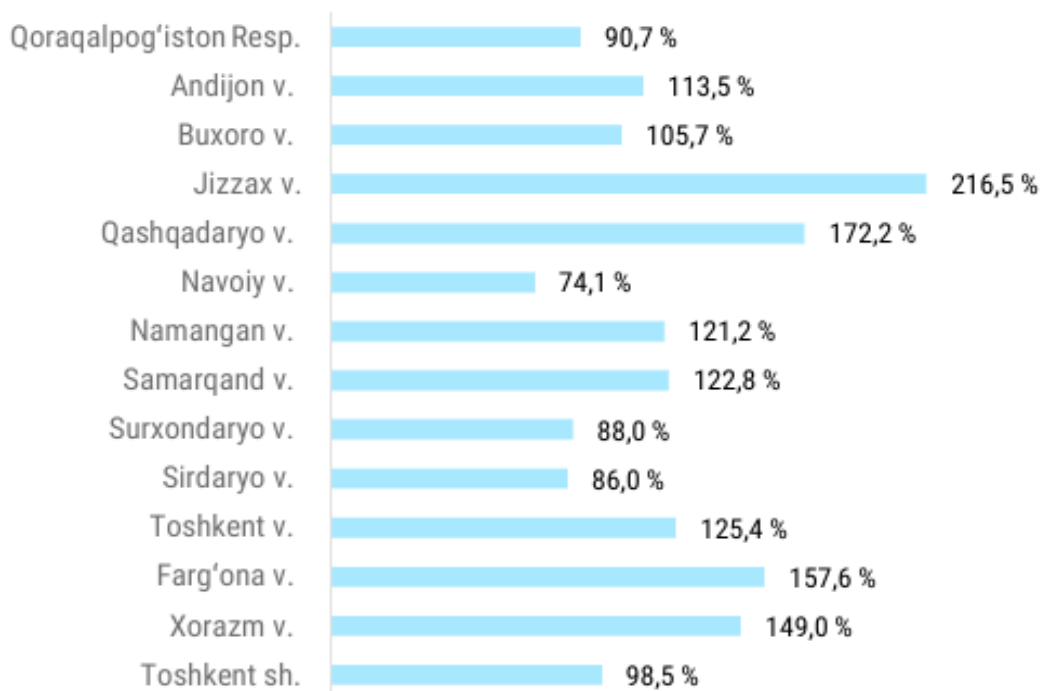
Ko'rsatkich	Hajmi, mlrd so'm	O'sish sur'ati, %	Jami ulgurji savdodagi ulushi, %
Yirik korxonalar	30 692,5	104,9	27,9
Kichik biznes subyektlari	79 164,9	113,4	72,1
Jami ulgurji savdo	109 857,4	110,9	100,0

Hisobot ma'lumotlariga ko'ra, 2026-yil yanvar-mart oylarida hududlar kesimida ulgurji savdo hajmining o'sish sur'atlari keskin farqlangan. Eng yuqori o'sish Jizzax viloyatida 216,5 foiz, Qashqadaryo viloyatida 172,2 foiz, Farg'ona viloyatida 157,6 foiz, Xorazm viloyatida 149,0 foiz, Toshkent viloyatida 125,4 foiz, Samarqand

¹⁴ https://stat.uz/img/press-revizlar/ichki-savdo-uzb-_p61589 ma'lumotlari asosida

viloyatida 122,8 foiz va Namangan viloyatida 121,2 foiz darajasida qayd etilgan. Ayrim hududlarda esa o'sish sur'ati 100 foizdan past bo'lgan. Jumladan, Navoiy viloyatida 74,1 foiz, Surxondaryo viloyatida 88,0 foiz, Sirdaryo viloyatida 86,0 foiz, Qoraqalpog'iston Respublikasida 90,7 foiz va Toshkent shahrida 98,5 foiz natija qayd etilgan.

1-grafik. Hududlar kesimida ulgurji savdo hajmining o'sish sur'atlari.¹⁶
2026-yil yanvar-mart, 2025-yil mos davriga nisbatan

Hududiy natijalar ulgurji savdo o'sishi barcha hududlarda bir xil emasligini ko'rsatadi. Jizzax viloyatida o'sish sur'atining 216,5 foizga yetgani juda yuqori natija bo'lib, bu hududda ulgurji savdo hajmining keskin kengayganini bildiradi. Qashqadaryo, Farg'ona va Xorazm viloyatlaridagi yuqori o'sish ham mazkur hududlarda savdo-logistika faolligi ortganini ko'rsatadi.

Biroq Navoiy, Sirdaryo, Surxondaryo, Qoraqalpog'iston Respublikasi va Toshkent shahrida ulgurji savdo hajmi o'tgan yilning mos davriga nisbatan pasaygan yoki sustlashgan. Ayniqsa, Navoiy viloyatida 74,1 foizlik ko'rsatkich ulgurji savdo hajmi qisqarganini bildiradi. Bu holat hududlarda ulgurji savdo zanjirlarining tarkibi, bazaviy davrdagi yuqori ko'rsatkichlar, yirik korxonalar faoliyati yoki tovar oqimlarining boshqa hududlarga siljishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Tadqiqot natijalari O'zbekistonda ulgurji savdo va umumiy ovqatlanish sektorlarida 2026-yilning birinchi choragida o'sish davom etganini ko'rsatadi. Biroq bu o'sish chakana savdo sektoriga nisbatan pastroq sur'atlarda kechgan. Masalan,

¹⁵ <https://stat.uz/img/press-revizlar/ichki-savdo-uzb-p61589> ma'lumotlari asosida

¹⁶ <https://stat.uz/img/press-revizlar/ichki-savdo-uzb-p61589> ma'lumotlari asosida

chakana savdo tovar aylanmasi 2026-yil yanvar-mart oylarida 25,4 foizga oshgan bo'lsa, ulgurji savdo 10,9 foizga, umumiy ovqatlanish esa 8,2 foizga o'sgan.

Ulgurji savdoning 10,9 foizlik o'sishi ichki tovarlar harakati va distribyutorlik tizimida barqaror faollik mavjudligini bildiradi. Ammo hududlar kesimidagi tafovutlar juda katta. Jizzax viloyatida ulgurji savdo hajmi 216,5 foizga o'sgani, Navoiy viloyatida esa 74,1 foiz darajasida qolganligi ulgurji savdo zanjirlari hududlar bo'yicha keskin farqlanishini ko'rsatadi. Bu tafovutlar bir nechta omillar bilan izohlanishi mumkin: logistika yo'nalishlari, yirik ombor va distribyutorlik markazlari joylashuvi, sanoat korxonalarini bilan savdo aloqalari, import tovarlar oqimi, qishloq xo'jaligi mahsulotlari savdosi va mahalliy bozor sig'imi. [1]

Xulosa va tavsiyalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, 2026-yil yanvar-mart oylarida O'zbekiston Respublikasida ulgurji savdo va umumiy ovqatlanish sektorlarida ijobiy o'sish qayd etilgan. Respublika bo'yicha ulgurji savdo tovar aylanmasi 109 857,4 mlrd so'mni tashkil etib, 2025-yilning mos davriga nisbatan 10,9 foizga oshgan. Umumiy ovqatlanish korxonalarini savdo aylanmasi esa 49 804,5 mlrd so'mga yetib, 8,2 foiz o'sish qayd etgan.

Ulgurji savdo sektorida kichik biznes subyektlari asosiy rol o'ynamoqda. Jami ulgurji savdo hajmining 72,1 foizi kichik biznes subyektlari hissasiga to'g'ri kelgani ushbu sektorning tadbirkorlik salohiyati yuqori ekanini ko'rsatadi. Shu bilan birga, yirik korxonalar ulushi 27,9 foiz bo'lib, bu ulgurji savdoda logistika, ombor infratuzilmasi va katta hajmdagi tovar operatsiyalari yirik subyektlar uchun ham muhim imkoniyat yaratishini bildiradi.

Hududiy tahlil ulgurji savdo o'sish sur'atlari viloyatlar bo'yicha keskin farqlanishini ko'rsatdi. Jizzax, Qashqadaryo, Farg'ona va Xorazm viloyatlarida yuqori o'sish qayd etilgan bo'lsa, Navoiy, Sirdaryo, Surxondaryo, Qoraqalpog'iston Respublikasi va Toshkent shahrida ulgurji savdo o'sish sur'atlari sust bo'lgan yoki qisqarish kuzatilgan. Bu holat hududiy savdo-logistika siyosatini differensial yondashuv asosida olib borish zarurligini ko'rsatadi.

Umumiy ovqatlanish sohasida ham kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yetakchi o'ringa ega. 2026-yil 1-aprel holatiga umumiy ovqatlanish korxonalarining 99,5 foizi kichik korxonalar va mikrofirmalardan iborat bo'lgan. Savdo aylanmasining 78,9 foizi kichik biznes va xususiy tadbirkorlik hissasiga to'g'ri kelgan. Bu tarmoq kichik biznes, bandlik, xizmatlar iqtisodiyoti va mahalliy iste'mol bozorining muhim tarkibiy qismi ekanini tasdiqlaydi.

Umuman olganda, ulgurji savdo ichki tovar harakati va savdo-logistika zanjirlarining asosiy bo'g'ini sifatida, umumiy ovqatlanish esa xizmatlar iqtisodiyoti va iste'mol bozori faolligining muhim ko'rsatkichi sifatida namoyon bo'lmoqda. Kelgusida ushbu sektorlarning barqaror rivojlanishi uchun savdo-logistika infratuzilmasini kengaytirish, kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash, hududiy savdo markazlarini rivojlantirish, umumiy ovqatlanish xizmatlarida sifat standartlarini oshirish va statistik monitoringni kuchaytirish zarur.

FOYDALANILGAN MANBALAR:

[1] O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. “O‘zbekiston Respublikasida chakana va ulgurji savdo tovar aylanmasi. 2026-yil yanvar-mart oylarida dastlabki ma‘lumot.” Press-reliz, 2026-yil 30-aprel.

<https://stat.uz/img/press-relizlar/ichki-savdo-uzb- p61589>

[2] United Nations. *International Recommendations for Distributive Trade Statistics 2008*. <https://unstats.un.org/unsd/trade/m89%20englishForweb>

[3] System of National Accounts 2008. <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/sna2008>

[4] Urinboev, U. O. (2024). Cluster Development in Uzbekistan's Economy: Production Volume, Investment Flows, AND Export Dynamics (2022–2024). *American Journal of Business Management, Economics, and Banking*, 43, 50-5

[5] Ravshanbekovich, Y. S. A. (2025). THE ROLE OF TAXES IN THE GREEN ECONOMY. *FARS International Journal of Education, Social Science & Humanities.*, 13(6), 487-490.

[6] Rejabbayevich, N. D. (2025). O ‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH SANOAT VA EKSPORT IMKONIYATLARI. *ZAMONAVIY TA’LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNGA QARATILGAN KREATIV G’OYALAR, TAKLIFLAR VA YECHIMLAR*, 8(80), 49-51.